

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğI

ENGELLİLER HAFTASI BİLGİ NOTU

10-16 Mayıs tarihleri arasında kutlanmakta olan “Engelliler Haftası” engelli bireylerin haklarına, ihtiyaçlarına ve potansiyellerine dikkat çekmek, toplumda bu konuda farkındalık yaratmak, engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak ve onlara destek olmayı amaçlamaktadır.

20. yuzyılın başlarından itibaren engelli haklarına yonelik farkındalık artmakta, daha iyi yaşam koşullarının sağlanması için çaba sarf edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1982'de kabul ettiği “Engellilerin Haklarına Dair Bildirge (World Program of Action Concerning Disabled Persons)” onemli bir donum noktası olmuştur. Bu bildirge, engelli bireylerin insan haklarına ve temel ozgurluklerine saygi goşterilmesini, onların topluma tam ve eşit katılımlarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Engellilik aslında insan olmanın ayrılmaz bir parçasıdır. unku sağlıklı olmak ve/veya yeti kayıpları çevresel ve kişisel faktorler arasındaki etkileşimin bir sonucudur.

Nufus artışı, beklenen yaşam suresinin uzaması, fonksiyonel sınırlamalarla yaşlanan ya da yaygın olmayan hastalıklara sahip olan insan sayısındaki artış gibi farklı demografik ve epidemiyolojik değişiklikler engelli birey sayısını son on yılda onemli olude arttırmıştır.

2022'de Dnya Sağlık Orgutu tarafından yayınlanan “Engelli Bireyler için Sağlık Eşitliği Uzerine Kuşsel Rapor (Global Report On Health Equity For Persons With Disabilities)” 2021 itibarıyla, yaklaşık olarak 1,3 milyar insanın (kuşsel nufusun yaklaşık %16'sı) engellilik deneyimi yaşadığını ortaya koymuştur. Her insan gibi engelli bireylerin de en yuşsek sağlık standartlarına erişim hakları olduğu vurgulanmaktadır.

Nisan 2023'te yayınlanan Tuřkiye Engelli ve Yaşlı İstatistik Bułteni'nde, 2011 yılına ait Nufus ve Konut Araştırması verileri paylaşılmış olup 3 yař ve uřtu, en az bir engeli olan nufusun oranı %6,9 (4.876.000 kiři)'dur. Erkeklerde %5,9 olan bu oran kadınlarda %7,9' olarak raporlanmıştır.

Tuřkiye Sağlık Araştırmasına gore, 2022 yılında ułkemizdeki 15 yař ve uřtu engelli bireylerde; gorme sorunu olan bireyler %5,1, işitme sorunu olan bireyler %3,1, herhangi bir yardım almadan/yardımcı araç kullanmadan yuşyemeyenler %4,9, merdiven inip çıkmayanlar %6,6, yaşıtlarına gore oğrenme ve hatırlamada zorluk çeken bireyler %4,5'tir.

Engelli Sağlık Kurulu Raporlarını esas alan Ulusal Engelli Veri Sistemi'nde kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı, 2.511.950, ağir engeli kişi sayısı ise 775.012'dir. Gerçekte engellilik oranı kadınlarda daha yuşsek olması rağmen veri sistemine kayıt oranının duşuk olması dezavantajlı engelli gruptaki kadınların cinsiyet temelli ikinci bir dezavantaja uğradığını goştermektedir. Ulusal Engelli Veri Sistemi'ne kaydı olmayan kadınlar engelliliğe bağlı sosyal yardım ve haklardan faydalanamamaktadır.

3 Aralık 2021 Dnya Engelliler Gunu'nde ilan edilen 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi “engelli bireylerin eşit vatandaşlar olarak potansiyellerini gerçekleştirebildikleri iermeci bir toplum inşa etmek” anlayışıyla tum politika, program ve hizmetlerde engellilik konusunun hak temelli ve iermeci bir anlayışla ele alınmasını amaçlamış, “iermeci ve Erişilebilir Toplum”, “Hakların Korunması ve Adalet”, “Sağlık ve İyilik Hali”, “Kapsayıcı Eğitim”, “Ekonomik Guvence”, “Bağımsız Yaşam”, “Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar” ve “Uygulama ve İzleme” olarak 8 politika alanı ortaya

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

koymuştur. 2030 Vizyon belgesi doğrultusunda hazırlanan Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023-2025; engellilik alanında hak temelli yaklaşımı yaygınlaştırmış, engelli bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve spor faaliyetlerine katılımlarının güçlendirilmesi, kamu kullanımına açık alanların, ulaşım sistem ve hizmetlerinin, konut hizmetlerinin ve bilgi ve iletişim teknolojileri hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanması, erişilebilirlik izleme ve denetim mekanizmasının güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin alınmasını hedeflemiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için, engelli bireylerin katılımının sağlandığı çok taraflı işbirliği ve koordinasyona ihtiyaç vardır. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile engellilik alanında faaliyet gösterenler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar ve niversiteler, engellilik konusunu hak temelli bir yaklaşımla gözetmeli, politikaların etkinlik ve verimliliğini engelli bireyler açısından ortaya koyan değerlendirmeler yapmalı, engellilik açısından ayırıtılmış veri sağlamalı, bütçe tahsis etmeli, engelli bireylerin engel durumlarının çeşitliliğine ve düzeyine bağlı olarak farklılaşan ihtiyaçlarını gözetmelidir.

Bu alanda pek çok düzenleme yapılmasına rağmen ne yazık ki ülkemizde ve dünyada engellilerin yaşadığı zorluklar hala sürmektedir. Bu nedenle, konu Engelliler Haftası'yla sınırlı kalmamalı, engelli bireylerin topluma tam ve eşit katılımını sağlamak için herkesin sorumluluk alması ve destek olması sağlanmalıdır.

HASUDER Engelsiz Toplum alışma Grubu tarafından hazırlanmıştır.

Kaynaklar:

1. United Nations, World Programme of Action Concerning Disabled Persons, 1982.
<https://disability-studies.leeds.ac.uk/wp-content/uploads/sites/40/library/united-nations-world-programme.pdf> E.T. 26.04.2024
2. WHO, Global Report On Health Equity For Persons With Disabilities, 2022.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240063600> E.T. 26.04.2024
3. https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1 E.T. 26.04.2024
4. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Mdrlğ, Engelli ve Yaşlı İstatistik Blteni, 2023
https://aile.gov.tr/media/135432/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan_23.pdf E.T. 26.04.2024
5. TUİK; <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=saglik-ve-sosyal-koruma-101&dil=1>
E.T. 30.04.2024
6. Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023-2025,
https://www.aile.gov.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf
E.T. 26.04.2024